
Stavovi i mišljenja studenata novinarstva Fakulteta političkih znanosti o novinarstvu

Marko Sapunar*

Sažetak

U radu je istražen stupanj i kvaliteta percepcije studenata novinarstva vlastite profesije. Konstatirano je da studenti idealnije promatraju vlastito zanimanje od svojih zaposlenih kolega. Naime, ekstrapolacijom rezultata moglo bi se konstatirati da stupanj idealiteta opada kvadratom vremena zaposlenja, što znači da svakidašnjica novinarskog djelovanja snizuje, malo-pomalo, razinu profesionalnih aspiracija novinara. Iz razlika u procjenama prve i druge godine vidjelo se da edukacija i sazrijevanje daju realnije procjene novinarskog zanimanja, pa je nužno programe studija i ukupno organizaciju obrazovanja novinara stalno usavršavati i inovirati.

O ulozi i značenju novinarstva dosta se do sada pisalo (u nas i u svijetu). Međutim, vrlo malo se propitivalo studente novinarstva što oni misle o novinarstvu, svome studiju, nastavnicima i programima. Cilj je ovoga istraživanja da se popuni ta praznina. Istraživanje je obuhvatilo cijelu studijsku populaciju studenata novinarstva na Fakultetu političkih znanosti u namjeri da se otkriju i njihovi temeljni stavovi prema svome pozivu.

1. Uvod

Pri ulasku u 21. st. sve se promijenilo: u nama, ispred nas, oko nas i iznad nas (Picon, 1970.), pa tako i novinarsko zanimanje. Glavna promjena je u tome što je nova komunikacijska tehnologija omogućila da se dojučerašnje jednosmjerno monološko novinarstvo zamijeni dijaloško-poliloškim televjavnim dijalogom, što omogućuje svakom građaninu da bude komunikator, a ne samo recipijent ili objekt javnog informiranja.

U tome ozračju nastalo je i istraživačko novinarstvo (*Investigative Journalism*) koje implementira znanstvene metode u svoj istraživački postupak otkrivanja širih i dubljih informacija i na taj način premašuje deskripciju na planimetrijskom planu.

* *Marko Sapunar*, izvanredni profesor Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu na predmetima Uvod u novinarstvo i Povijest novinarstva.

Tim promjenama novinarstvo doživljava kvalitativnu preobrazbu, te – kako pokazuju brojna istraživanja – postaje vrlo zahtjevna ljudska djelatnost “otkrivanja prikrivenog”, koja je dinamična, zanimljiva, odgovorna i ispunjava čovjeka, budući da novinarstvo nije samo rad nego i stvaralaštvo.

Neposredni je cilj ovoga istraživanja bilo saznati kako studenti I. i II. godine percipiraju svoj poziv i koji su njihovi preferencijali u ocjenjivanju suvremenog novinarstva. Jer, bez njih, kao budućih novinara, nije moguće zamisliti afirmaciju istraživačkog novinarstva.

2. Metodologija istraživanja

Ispitivanje je realizirano u škol. godini 1999/2000. na populaciji svih upisanih studenata (182 studenta I. godine i 105 studenata II. godine).

Kao što smo već istaknuli, cilj istraživanja je bio saznati za bazične preferencijale studenata u percipiranju vlastitog poziva.

Da bi se to postiglo sastavljen je upitnik s četiri baterije pitanja: motivi izbora studija, vrijednosne orijentacije prema novinarstvu, etičke vrijednosti novinara i struktura studenata prema obrazovanju roditelja. (Upitnik u prilogu.)

U istraživanju je primijenjena Likertova skala s pet stupnjeva procjenjivanja u odgovorima na pitanja.

Osim upitnika, u istraživanju je primijenjen i postupak intervjuiranja studenata, posebno radi dubljeg tumačenja manje jasnih ocjena i stavova studenata iznesenih u upitniku.

Istraživanje je završeno u veljači 2000.

3. Rezultati

Odgovori studenata prve godine distribuirani su ovako:

I. Motivi izbora studija novinarstva

	1		2		3		4		5		Ukupno	
		%		%		%		%		%		%
1. Stupanj zanimljivosti novinarstva	0	0,0	1	0,5	9	4,9	66	36,3	106	58,2	182	100
2. Stupanj utjecaja novinara u društvu	3	1,6	17	9,3	60	33,0	68	37,4	34	18,7	182	100
3. Mogućnost putovanja	2	1,1	13	7,1	38	20,9	64	35,2	65	35,7	182	100
4. Relativno visoke plaće	31	17,0	41	22,5	59	32,4	38	20,9	13	7,1	182	100
5. Utjecaj obiteljske tradicije	153	84,1	12	6,6	9	4,9	2	1,1	6	3,3	182	100
6. Zbog nemogućnosti upisa željenog studija	162	89,0	6	3,3	5	2,7	4	2,2	5	2,7	182	100
7. Slučajnost, bez posebnog opredjeljenja	156	85,7	9	4,9	5	2,7	5	2,7	7	3,8	182	100
8. Mogućnost uspostavljanja različitih veza i prijateljstva	11	6,0	21	11,5	38	20,9	49	26,9	63	34,6	182	100
9. Mogućnost raznovrsnog zapošljavanja	6	3,3	12	6,6	53	29,1	64	35,2	47	25,8	182	100

II. Vrijednosne orijentacije prema zanimanju novinara

	1		2		3		4		5		Ukupno	
		%		%		%		%		%		%
1. Kako je novinarsko zanimanje rangirano	1	0,5	15	8,2	85	46,7	78	42,9	3	1,6	182	100
2. Novinarsko zanimanje je kreativno	0	0,0	1	0,5	9	4,9	53	29,1	119	65,4	182	100
3. Mogućnost ostvarivanja sebe u novinarstvu	0	0,0	7	3,8	19	10,4	60	33,0	96	52,7	182	100
4. Mogućnost slobodnog istraživanja	1	0,5	4	2,2	14	7,7	69	37,9	44	24,2	182	100
5. Samostalnost u odlučivanju	4	2,2	15	8,2	46	25,3	69	37,9	48	26,4	182	100
6. Doprinos razvoja društva	4	2,2	14	7,7	46	25,3	74	40,7	44	24,2	182	100
7. Mogućnost napredovanja	2	1,1	6	3,3	43	23,6	91	50,0	40	22,0	182	100
8. Razne povlastice	21	11,5	31	17,0	52	28,6	53	29,1	25	13,7	182	100

III. Etičke vrijednosti novinara – što vi mislite:

	1		2		3		4		5		Ukupno	
		%		%		%		%		%		%
1. O istinoljubivosti	5	2,7	20	11,0	37	20,3	45	24,7	75	41,2	182	100
2. O objektivnosti	2	1,1	8	4,4	29	15,9	43	23,6	100	54,9	182	100
3. O odgovornosti	1	0,5	3	1,6	25	13,7	60	33,0	93	51,1	182	100
4. O kooperativnosti	1	0,5	4	2,2	52	28,6	79	43,3	46	25,3	182	100
5. O druželjubivosti	3	1,6	10	5,5	27	14,8	72	39,6	70	38,5	182	100
6. O tolerantnosti	8	4,4	15	8,2	38	20,9	68	37,4	53	29,1	182	100
7. O poštivanju ličnosti drugih ljudi	6	3,3	13	7,1	28	15,4	57	31,3	78	42,9	182	100
8. O razumijevanju drugih	10	5,5	15	8,2	33	18,1	64	35,2	60	33,0	182	100

IV. Struktura studenata prema obrazovanju roditelja

		otac	%	majka	%
1.	S osnovnom školom	4	2,2	11	6,0
2.	Sa zanatskom/obrtničkom školom	15	8,2	4	2,2
3.	Sa srednjom školom	64	35,2	74	40,7
4.	S višom školom	34	18,7	36	19,8
5.	S fakultetom	49	26,9	49	26,9
6.	S magisterijem	6	3,3	6	3,3
7.	S doktoratom znanosti	10	5,5	2	1,1
		182	100,0	182	100,0

U prvoj grupi pitanja o motivima izbora novinarstva studenti su na pitanje o stupnju zanimljivosti te djelatnosti odgovorili pozitivno čak 94,5%.

Stupanj utjecaja novinara na društvo i u društvu percipiralo je 33% s ocjenom dobar, 37,4% s ocjenom vrlo dobar, a 18,7% s ocjenom odličan, dok samo 1,6% ispitanika iskazuje da je taj utjecaj malen.

U odgovoru na treće pitanje o mogućnosti putovanja ispitanici prve godine percipiraju vrlo visoko (sa 79,9%).

Visinu plaća pozitivno procjenjuje 53,3% studenata.

Utjecaj roditeljske tradicije na upis novinarstva ispitanici nisu visoko ocjenjivali, dapače, negativno ga je percipiralo 84,1% studenata. Ipak, 16% studenata ide roditeljskim stopama.

Isto je tako negativno ocijenjen i motivator upisa zbog nemogućnosti željenog studija (89,2%).

I na kontrolno pitanje o utjecaju slučajnosti izbora, negativno je odgovorilo 85,7% ispitanika.

Na osmo pitanje o mogućnosti uspostavljanja različitih veza i prijateljstava ispitanici su pozitivno odgovorili u opsegu od 61,5%.

Mogućnost raznovrsnog zapošljavanja nakon svršetka studija novinarstva s ocjenom dobar percipiralo je 29,1% ispitanika, a s ocjenom vrlo dobar 35,2% i 25,8% s ocjenom odličan. Vjeruje u sigurnost zapošljavanja 91,1%.

U drugoj skupini procjenjivane su *vrijednosne orijentacije ispitanika*.

Na prvo pitanje, kako je rangirano novinarsko zanimanje, 46,7% ispitanika je odgovorilo s ocjenom dobar, 42,9% vrlo dobar, a s ocjenom odličan samo 1,6% ispitanika.

Koliko je novinarsko zanimanje kreativno? To je bilo drugo pitanje, i na njega su studenti ovako odgovarali: 29,1% s ocjenom vrlo dobar i s ocjenom odličan 65,4%.

Mogućnost ostvarivanja sebe u novinarstvu ispitanici su također visoko rangirali: s ocjenom vrlo dobar 33% ispitanika, a s ocjenom odličan 52,7%.

Tendencije procjena mogućnosti slobodnog izražavanja u novinarstvu također su pozitivne, jer su te mogućnosti percipirali s ocjenom vrlo dobar 37,9%, a s ocjenom odličan 51,6% ispitanika.

Na peto pitanje koje je detektiralo stupanj samostalnosti odlučivanja ispitanici su odgovorili s ocjenom vrlo dobar u 37,9% slučajeva, a s ocjenom odličan 26,4%.

Koliki je doprinos novinara razvoju društva? Tu mogućnost su ispitanici percipirali visoko (64,9%).

Mogućnost napredovanja u novinarstvu ocijenjena je participacijom od 72%.

Postojanje povlastica u novinarstvu ispitanici su znatno niže percipirali – 28,6% s ocjenom dobar, 29,1% s ocjenom vrlo dobar, a samo 13,7% s ocjenom odličan.

U trećoj skupini pitanja, gdje su se procjenjivale etičke vrijednosti novinara, ispitanici su ovako distribuirali smjer svojih percepcija:

U kojem postotku se kreće percepcija istinoljubivosti – 24,7% ispitanika tu je osobinu ocijenila s ocjenom vrlo dobar, a s ocjenom odličan 41,2%.

Objektivnost je procijenjena sa 78,5%.

Na trećem mjestu je bila osobina odgovornosti. Nju su studenti procijenili ocjenom vrlo dobar – 33%, a s ocjenom odličan 51,1%.

Kooperativnost je u percepciji ispitanika zauzela višu poziciju, jer je pozitivno ocijenjena sa 97,3%.

Osobina druželjubivosti u novinarskom zanimanju također je visoko rangirana u percepciji ispitanika (78,1%).

Tolerantnost je u odnosu prema drugim osobinama zauzela manju poziciju (66,5%).

Zanimljivo je da je relativno nisko vrednovana i karakteristika poštivanja ličnosti drugih ljudi (kumulativno pozitivno s participacijom od 74,2%).

Razumijevanja drugih ljudi ispitanici su procijenili s ocjenom vrlo dobar i participacijom od 35,2%, a s ocjenom odličan 33%.

Pitanja u četvrtoj grupi imala su za cilj saznati obrazovni i socijalni status studenata. Roditelji sa srednjom stručnom spremom participiraju sa 75,9%, a s fakultetom 53,8%. Pozicija oca i majke u oba je slučaja izjednačena s malom prednosti za majke u kategoriji srednje škole i očeva u kategoriji višeg obrazovanja.

Odgovori studenata druge godine bitno se razlikuju.

I. Motivi izbora studija novinarstva

	1		2		3		4		5		Ukupno	
		%		%		%		%		%		%
1. Stupanj zanimljivosti novinarstva	5	4,8	3	2,9	10	9,5	30	28,6	57	54,3	105	100
2. Stupanj utjecaja novinara u društvu	8	7,6	18	17,1	28	26,7	34	32,4	17	16,2	105	100
3. Mogućnost putovanja	2	1,9	6	5,7	26	24,8	31	29,5	40	38,1	105	100
4. Relativno visoke plaće	20	19,0	30	28,6	36	34,3	15	14,3	4	3,8	105	100
5. Utjecaj obiteljske tradicije	84	80,0	9	8,6	5	4,8	2	1,9	5	4,8	105	100
6. Zbog nemogućnosti upisa željenog studija	84	80,0	7	6,7	9	8,6	1	1,0	4	3,8	105	100
7. Slučajnost, bez posebnog opredjeljenja	84	80,0	12	11,4	4	3,8	1	1,0	4	3,8	105	100
8. Mogućnost uspostavljanja različitih veza i prijateljstva	6	5,7	11	10,5	34	32,4	31	29,5	23	21,9	105	100
9. Mogućnost raznovrsnog zapošljavanja	7	6,7	14	13,3	28	26,7	37	35,2	19	18,1	105	100

Kao što se vidi, 82,9% ispitanih studenata II. godine smatra također da je novinarstvo zanimljiva djelatnost, ali mnogo manje od studenata I. godine. Za negativnu ocjenu odlučilo se samo 4,8% ispitanika, ali se na I. godini nije nitko odlučio za takvu ocjenu.

Procjenjujući stupanj utjecaja novinara u društvu, 48,6% studenata ocjenjuje da je taj utjecaj vrlo velik, dok 7,6% ispitanika iskazuje da je taj utjecaj malen ili nikakav, a kod studenata I. godine tako misli samo 1,6%.

Na treće pitanje o mogućnosti putovanja u novinarskoj profesiji distribucija odgovora se kretala ovako: 67,6% ispitanika je vrlo visoko ocijenilo te mogućnosti, dok je samo 1,9% ispitanika izjavilo da su te mogućnosti skućene. Odgovori I. godine mnogo su optimističniji.

U odgovorima na četvrto pitanje ispitanici su davali izjave o visini plaća u novinarstvu. Njih 34,3% ocijenilo je da su novinarske plaće osrednje, a 47,6% ispitanika smatra da su novinarske plaće vrlo niske u odnosu prema drugim sličnim zanimanjima u Hrvatskoj. Brucoši vjeruju u mnogo veća primanja.

U petom pitanju se nastojalo saznati koliki je bio utjecaj obiteljske tradicije na odluku da se studenti upišu na novinarstvo. Velika većina studenata je procijenila da je taj utjecaj vrlo malen (88,6%), dok je samo 6,7% izjavilo da je taj utjecaj bio vrlo prisutan.

Šestim se pitanjem nastojalo doznati koliki je utjecaj na upis studija novinarstva imala nemogućnost da se student upiše na željeni fakultet. Odgovori su sukladni odgovorima na peto pitanje, pa tako 80% ispitanika izjavljuje kako nemogućnost upisa na neki drugi fakultet nije imala nikakva utjecaja pri opredjeljivanju za upis novinarstva. Tu je mogućnost dopustilo samo 3,8% ispitanika, što nije signifikantno.

Sedim se pitanjem željelo saznati koliki je utjecaj slučajnog opredjeljenja za studij novinarstva. I tu je odgovor niječan, jer tako smatra čak 91,4% ispitanika, što je sve dokaz da su studente pri upisu na studij novinarstva vodili autentični motivi i interesi.

Osmo pitanje je navodilo studente da procijene mogućnost uspostavljanja različitih veza i prijateljstava u novinarskom djelovanju. Distribucija odgovora je i tu pozitivno iskazana (51,4% ispitanika), a osrednje pozitivno je tu mogućnost ocijenilo 32,4% ispitanika.

Na posljednje, deveto pitanje iz ove skupine studenti su iskazivali svoja mišljenja o mogućnosti raznovrsnog zapošljavanja nakon diplomiranja novinarskog studija. Tu je mogućnost pozitivno ocijenilo 80% studenata, dok je negativnu ocjenu dalo 6,7% ispitanika, što je mnogo više nego kod studenata prve godine.

Druga grupa pitanja odnosila se na percipiranje vrijednosnih orijentacija prema novinarstvu.

II. Vrijednosne orijentacije prema zanimanju novinara

	1		2		3		4		5		Ukupno	
		%		%		%		%		%		%
1. Kako je novinarsko zanimanje rangirano	4	3,8	20	19,0	51	48,6	27	25,7	3	2,9	105	100
2. Novinarsko zanimanje je kreativno	2	1,9	2	1,9	6	5,7	36	34,3	59	56,2	105	100
3. Mogućnost ostvarivanja sebe u novinarstvu	2	1,9	6	5,7	21	20,0	42	40,0	34	32,4	105	100
4. Mogućnost slobodnog istraživanja	2	1,9	7	6,7	26	24,8	32	30,5	38	36,2	105	100
5. Samostalnost u odlučivanju	5	4,8	17	16,2	43	41,0	24	22,9	16	15,2	105	100
6. Doprinos razvoja društva	6	5,7	10	9,5	24	22,9	48	45,7	17	16,2	105	100
7. Mogućnost napredovanja	2	1,9	5	4,8	39	37,1	42	40,0	17	16,2	105	100
8. Razne povlastice	13	12,4	17	16,2	36	34,3	31	29,5	8	7,6	105	100

Na prvo pitanje, *Kako je rangirano novinarsko zanimanje?*, 77,2% ispitanika dalo je pozitivan odgovor. Negativnu ocjenu dalo je samo 3,8% ispitanika.

Na drugo pitanje, *Je li novinarsko zanimanje kreativno?*, studenti su pozitivno odgovorili (90,5%).

Na treće pitanje, *Kolika je mogućnost studenata da se dokažu u novinarstvu?*, koje je bilo kontrolno, pozitivno su odgovorila 72,4% ispitanika.

Četvrto je pitanje također imalo kontrolni karakter (*Kolika je mogućnost u novinarstvu slobodnog istraživanja?*); 66,7% ispitanika je dalo vrlo pozitivnu ocjenu.

Kakva je samostalnost novinara u odlučivanju – to je bilo peto pitanje, i na njega su studenti pozitivno odgovorili sa 79,1%.

Novinarski doprinos razvoju društva ocijenjen je visoko pozitivno: 84,8% ispitanika.

Na sedmo pitanje (*Kakve su mogućnosti napredovanja u novinarstvu?*) ispitanici su ovako distribuirali odgovore: odlične – 16,2%, vrlo dobre – 40%, dobre – 37,1%, dovoljne – 4,8% i nedovoljne – 1,9%.

Na posljednje pitanje ispitanici su iskazivali svoje viđenje stupnja raznih povlastica u novinarstvu. S ocjenom dobar odgovorilo je 34,3% ispitanika, a s ocjenom vrlo dobar 29,5%, dok je 28,6% ispitanika ocijenilo da su te povlastice male ili nikakve.

U trećoj grupi pitanja, *Što vi mislite o etičkim vrijednostima novinara?*, u cjelini su studenti te vrijednosti ocijenili vrlo visoko.

III. Etičke vrijednosti novinara – što vi mislite:

	1		2		3		4		5		Ukupno	
		%		%		%		%		%		%
1. O istinoljubivosti	4	3,8	4	3,8	14	13,3	23	21,9	60	57,1	105	100
2. O objektivnosti	2	1,9	1	1,0	20	19,0	29	27,6	53	50,5	105	100
3. O odgovornosti	2	1,9	2	1,9	20	19,0	31	29,5	50	47,6	105	100
4. O kooperativnosti	1	1,0	7	6,7	29	27,6	48	45,7	20	19,0	105	100
5. O druželjubivosti	0	0,0	4	3,8	23	21,9	45	42,9	33	31,4	105	100
6. O tolerantnosti	3	2,9	12	11,4	35	33,3	36	34,3	19	18,1	105	100
7. O poštivanju ličnosti drugih ljudi	3	2,9	15	14,3	21	20,0	24	22,9	42	40,0	105	100
8. O razumijevanju drugih	3	2,9	11	10,5	25	23,8	30	28,6	36	34,3	105	100

Na pitanje o istinoljubivosti 79% ispitanika je vrlo pozitivno ocijenilo prisutnost te osobine u novinara.

Objektivnost je ustanovljena u još većem postotku (sa 78,1%).

Trećim pitanjem detektirao se stupanj prisutnosti odgovornosti u novinara. I ta je osobina potvrđena visokim ocjenama (71,1%).

I kooperativnost (četvrto pitanje) ocijenjena je ocjenom vrlo dobar kod 45,7% ispitanika, a s ocjenom odličan 19%.

Peto pitanje je detektiralo osobinu druželjivosti; ona je pozitivno ocijenjena participacijom od 74,3% ispitanika.

Tolerantnost (šesto pitanje) percipirana je nešto nižim skorovima: s ocjenom dobar 33,3%, vrlo dobar 34,3% i s ocjenom odličan 18,1%.

Poštivanje ličnosti drugih ljudi također je ocijenjena visoko: 20% ispitanika je tu prisutnost ocijenila s ocjenom dobar, 22,9% ocjenom vrlo dobar, a čak 40% ispitanika konstatiralo je tu osobinu u novinara s ocjenom odličan.

Na osmo pitanje (*Koliko je razumijevanje drugih ljudi prisutno kod novinara?*, koje je bilo i kontrolno pitanje) s ocjenom odličan odgovorilo je 34,3% ispitanika, a 28,6% s ocjenom vrlo dobar.

U posljednjoj, četvrtoj skupini pitanja procjenjivan je socijalni i obrazovni status obitelji iz kojih potječu studenti.

IV. Struktura studenata prema obrazovanju roditelja

		otac	%	majka	%
1.	S osnovnom školom	5	4,8	3	2,9
2.	Sa zanatskom/obrtničkom školom	13	12,4	7	6,7
3.	Sa srednjom školom	25	23,8	36	34,4
4.	S višom školom	20	19,0	16	15,2
5.	S fakultetom	34	32,4	35	33,3
6.	S magisterijem	5	4,8	7	6,7
7.	S doktoratom znanosti	3	2,9	1	1,0
		105	100,0	105	100,0

Konstatirano je da dominira srednja škola, gdje majke imaju viši skor od očeva (23,8% očevi, a majke 34,34%), dok je obrnuta situacija u procjeni više škole (tu očevi participiraju 19%, a majke 15,2%).

4. Diskusija

Kad se komparativno analiziraju percepcije prve i druge godine, uočavaju se dvije temeljne tendencije i razlike. Naime, prva godina ukupno romantičnije percipira odabrano zanimanje pa precjenjuje neke njegove karakteristike, dok druga godina trezvenije vrednuje novinarsko zanimanje.

Koji su uzroci te razlike? Dopunskim intervjuiranjem ispitanika saznali smo da su dva čimbenika odlučno utjecala na te razlike. Prvi je edukacija, a drugi sazrijevanje. Naime, samo dvije godine studija novinarstva pridonijele su znatno objektivnijoj percepciji vlastitoga poziva. Što se pak tiče sazrijevanja, tu su odlučniji funkcionalni faktori i okolina, tj. utjecaj i samoga novinarstva kojeg su ispitanici, čitajući i gledajući, odnosno slušajući medije, imali priliku objektivnije prosuditi brojne karakteristike.

Iz proširene baterije ciljanih pitanja u intervjuu saznali smo da su studenti druge godine manje zadovoljni postojećim programom, jer, kako su oni navodili, nije dovoljno usmjeren na čiste novinarske discipline, pa bi trebalo program reformirati, bolje definirati usmjerenja na radio, TV, tisak i odnose s javnošću, po obrascu novinarskih škola i fakulteta u zapadnim zemljama gdje su programi novinarskog studija i do 65% u funkciji novinarske tehnologije, a samo u opsegu od 35% u funkciji drugih znanstvenih disciplina.

Činjenicu da su kvalifikativi (istinitost i objektivnost) visoko rangirani i posve suprotni novinarskoj praksi (jer se trenutno protiv novinara zbog uvreda i kleveta na hrvatskim sudovima vodi više od 600 procesa) mogu se protumačiti mladenačkim zanosom koji u oporog životnoj zbilji kasnije gube svoje visoko značenje.

Na isti se način može protumačiti i nisko vrednovana osjetljivost, prema iskazima studenata, za razumijevanja drugih ljudi i toleranciju.

Što se pak tiče objašnjenja da na studij novinarstva dolaze studenti s visokom participacijom iz obitelji koje imaju srednju školu, to se može objasniti da faktor tradicije u obnašanju zanimanja nema nikakve uloge, te da je izbor uglavnom determiniran osobnim izborom samih studenata. Promatranjem televizije mladost i prije odluke zapaža po ponašanju novinara da je njihov posao dinamičniji, atraktivniji, pa i s višim stupnjem kreativnosti, pa je to temeljni faktor u njihovom preferiranju izbora novinarstva za životnu profesiju.

Iako se u javnosti nekritički smatra kako su plaće i povlastice relativno visoke, ispitnici ih nisu tako percipirali, posebno oni s druge godine studija. Na to je utjecao faktor rada u redakcijama i neposredni dnevni kontakti s novinarima od kojih su saznali da su plaće i eventualne povlastice u kategoriji osrednjosti, ako ih se usporedi s drugim sličnim zanimanjima.

Kako protumačiti visoko percipiranje kreativnosti i utjecaja novinara na društvo? To je odraz njihova očekivanja i romantičarskih želja. Već studenti druge godine realnije percipiraju te karakteristike, a posebno diplomanti koji postaju zreliji i iskusniji.

Precijenjena su i očekivanja kako se s diplomom novinarskog fakulteta može lakše zaposliti na raznim mjestima, jer se već sada zapaža kako je tržište s novinarskom radnom snagom zasićeno, pa se diplomirani novinari nalaze na burzi rada. Jedan od uzroka za to skućeno zapošljavanje samo u medijima jest i naša nerazvijena gospodarska situacija, jer bi se novinari kao urednici tvorničkih listova, malih zatvorenih radijskih postaja i na poslovima odnosa s javnošću mogli u većoj mjeri zapošljavati i u radnim organizacijama. Tu su zatim i mogućnosti uređivanja biltena i drugih oblika informativne službe u organima vlasti, pa posebno u turizmu i drugim djelatnostima.

Sve u svemu, ovo je istraživanje pokazalo da studenti novinarstva pravilno procjenjuju glavne odlike novinarskog zanimanja. A to što su u nekim procjenama idealistički nastrojeni, ne znači negativan faktor. Dapače, to je pozitivno, jer je to samo pokazatelj kako je mladež idealnije raspoložena prema svome zanimanju od svojih kolega koje surova životna zbilja mnogo mijenja, pa u ne malim slučajevima dovodi i do propagandističkog oblikovanja javnih informacija.

Očito je dakle da je glavni čimbenik podizanja stručne i moralne razine novinarstva u edukaciji. Stoga obvezuje FPZ novinarski studij da programe i nastavu stalno modernizira i podiže na višu razinu.

5. Zaključno razmatranje

U evaluaciji novinarskog zanimanja do sada su prednjačili političko-ideološka istraživanja, donekle objektivno znanstveno proučavanje, a vrlo malo se propitivalo i same studente.

Ovaj je rad ispunio tu prazninu. Kao što se vidi iz dobivenih podataka, mišljenja i stavovi studenata u prosuđivanju novinarskog zanimanja su relevantni i treba ih respektirati. Prvo, prema njima valja ustrojavati, odnosno reformirati programe studija. Drugo, valja osuvremenjivati nastavnu tehnologiju na fakultetima, posebno podizanjem participacije novinarske prakse. Učenje novinarstva nije moguće uspješno samo *ex cathedra*, nego *in vivo*, aktivnom participacijom u redakcijama i novinarskoj praksi.

Što se, pak, tiče razvijanja profesionalnih osobina kod novinara, ni to se ne smije prepustiti slučaju, to više što ovo istraživanje pokazuje kako je razina svijesti kod studenata veća od stvarnog ponašanja novinara. Naime, studenti dublje i moralnije procjenjuju svoju profesiju od novinara s višegodišnjim stažom. Pri tome valja izgrađivati stimulatore za efikasnije i moralnije novinarstvo, a ujedno i suzbijati podanički mentalitet i koristoljublje kod novinara. Ovdje je za to potrebno ugrađivati sigurnije mehanizme za poticanje pozitivnog ponašanja nego u drugim zanimanjima, jer se radi o kvaliteti javnog dijaloga kojim se stvara javno mišljenje u kojem aktivno sudjeluju novinari.

Literatura

- Kesić, T. i Previšić, J., Motivi upisa i zadovoljstvo nastavnim programom studenata ekonomskih i elektrotehničkih fakulteta u Hrvatskoj, u *Društvena istraživanja*, br. 4-5, Zagreb, 1998.
- Ledić, J., Kovač, V. Rafajac, B., Položaj studenata na sveučilištu u svjetlu analize kvalitete nastave, *Društvena istraživanja*, br. 4. &, Zagreb, 1998.
- Andrijić, S., *Komparativna studija razvoja i organizacije visokog školstva u BiH*, SIZ znanosti BiH, Sarajevo, 1990.
- Ledić, J., Novi pristup kvaliteti visokog obrazovanja, *Napredak*, br. 4, Zagreb, 1994.
- Lindlof, T. R., *Qualitative Communication Research Methods*, Vol. 3, 1995.
- Vreg, F., Istraživačko novinarstvo u funkciji razotkrivanja prikrivenog, u zborniku *Istraživačko novinarstvo*, HDK, Zagreb, 1995.

Prilog 1: Upitnik

I. Motivi izbora studija novinarstva

1.	Stupanj zanimljivosti novinarstva	1	2	3	4	5
2.	Stupanj utjecaja novinara u društvu	1	2	3	4	5
3.	Mogućnost putovanja	1	2	3	4	5
4.	Relativno visoke plaće	1	2	3	4	5
5.	Utjecaj obiteljske tradicije	1	2	3	4	5
6.	Zbog nemogućnosti upisa željenog studija	1	2	3	4	5
7.	Slučajnost, bez posebnog opredjeljenja	1	2	3	4	5
8.	Mogućnost uspostavljanja različitih veza i prijateljstava	1	2	3	4	5
9.	Mogućnost raznovrsnog zapošljavanja	1	2	3	4	5

II. Vrijednosne orijentacije prema zanimanju novinara

1.	Kako je novinarsko zanimanje rangirano	1	2	3	4	5
2.	Novinarsko zanimanje je kreativno	1	2	3	4	5
3.	Mogućnost ostvarivanja sebe u novinarstvu	1	2	3	4	5
4.	Mogućnost slobodnog istraživanja	1	2	3	4	5
5.	Samostalnost u odlučivanju	1	2	3	4	5
6.	Doprinos razvoju društva	1	2	3	4	5
7.	Mogućnost napredovanja	1	2	3	4	5
8.	Razne povlastice	1	2	3	4	5

III. Etičke vrijednosti novinara – Što vi mislite:

1.	O istinoljubivosti	1	2	3	4	5
2.	O objektivnosti	1	2	3	4	5
3.	O odgovornosti	1	2	3	4	5
4.	O kooperativnosti	1	2	3	4	5
5.	O druželjubivosti	1	2	3	4	5
6.	O tolerantnosti	1	2	3	4	5
7.	O poštivanju ličnosti drugih ljudi	1	2	3	4	5
8.	O razumijevanju drugih	1	2	3	4	5

IV. Struktura studenata prema obrazovanju roditelja

1.	S osnovnom školom	Otac	Majka
2.	Sa zanatskom/obrtničkom školom	Otac	Majka
3.	Sa srednjom školom	Otac	Majka
4.	S višom školom	Otac	Majka
5.	S fakultetom	Otac	Majka
6.	S magisterijem	Otac	Majka
7.	S doktoratom znanosti	Otac	Majka

Marko Sapunar

*ATTITUDES AND OPINIONS ON JOURNALISM OF THE STUDENTS
OF JOURNALISM AT THE FACULTY OF POLITICAL SCIENCE*

Summary

The paper explores the degree and quality of the perception of the students of journalism of their future profession.

The author claims that the students harbor a more idealistic view of their profession than their employed colleagues. Namely, the extrapolation of the results might lead us to the conclusion that the degree of idealism decreases with the length of the working experience squared, which means that the humdrum routine of everyday work gradually lowers the level of journalists' professional ambitions.

The differences between the first- and second-year students show that education and maturity result in a more realistic assessment of journalistic profession, which means that the curricula and the organization of study in general should be constantly improved and updated.